

LECTURES SOBRE DOCUMENTS DE NEOLOGIA ESCRITS PER MEMBRES DE L'OBSERVATORI DE NEOLOGIA

Informe conjunt elaborat per Rosa Estopà (4 de juny del 2012)

Per elaborar aquest informe es va fer una selecció dels escrits més rellevants que els membres de l'Observatori han escrit sobre neologia. Tenint en compte la diversitat dels documents, el guió de lectura que es va facilitar als relators era molt simple. Es va demanar als relators que remarquessin en què deien els autors en relació amb les tres nocions següents:

1. Neologia
2. Neologisme
3. neologicitat

A continuació hi ha una relació de les lectures que s'han llegit, ordenades cronològicament, amb la indicació de les persones que han fet el resum:

1. M. T. Cabré, J. Freixa, E. Solé (ed.). *La neologia en el tombant de segle: I Simposi sobre Neologia (18 de desembre de 1998), I Seminari de Neologia (17 de febrer de 2000)*. Barcelona: Observatori de Neologia, IULA, 2000. ISBN: 84-477-0712-1. [265 p.]. Relatora: Natalia Seghezzi
2. Solé, Elisabet (2000). "Aproximació al tractament lexicogràfic dels noms col·lectius en l'obra de Pompeu Fabra" dins *La lingüística de Pompeu Fabra Vol II*. Alacant; Tarragona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana. Universitat Rovira i Virgili. pàg. 395-410. Relatora: Elisabet Llopart
3. Solé, Elisabet; Freixa, Judit (2000). "La identificació i el tractament dels neologismes" dins *Actes de les Jornades per a la Cooperació en l'Estandardització Lingüística. (Barcelona, 26-27 de novembre de 1999)*. Barcelona: Secció Filològica, Institut d'Estudis Catalans. pàg. 187-194. Relatora: Elisabet Llopart
4. Cabré, M. Teresa; Freixa, Judit; Solé, Elisabet (2001). "Anàlisi contrastiva de la innovació lèxica en català i en castellà" dins *Caplletra 30*. València: Institut de Filologia Valenciana. pàg. 192-212. Relatora: Elisabet Llopart

5. Cabré, M. Teresa; Domènech, Meritxell; Estopà, Rosa; Freixa, Judit; Solé, Elisabet (2003). "L'Observatoire de néologie: conception, méthodologie, résultats et nouveaux travaux". dins *L'innovation lexicale*. Paris: Honoré Champion. pàg. 125-147. Relatora: Elisabet Llopart
6. Freixa, Judit; Solé, Elisabet (2003). "Neoloxismos para a actualización de gramáticas e dicionarios". dins *Neoloxía e lingua galega: teoría e práctica*. Vigo: Servicio de Publicacións, Universidade de Vigo. pàg. 179-190. Relatora: Elisabet Llopart
7. Observatori de Neologia (2004). *Llengua catalana i neologia*. Barcelona: Meteora. Relatora: Alba Coll.
8. Vallès, Teresa; Pérez Saldanya, Manuel (2005). "Catalan morphology and low-level patterns in a network model" dins *Catalan Journal of Linguistics* 4. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona. pàg. 199-223. Relatora: Elisabet Llopart
9. Freixa, J.[]; Solé, E.] (2006). "Análisis lingüístico de la detección automática de neologismos léxicos" dins *Sendeban* 17. Granada: Universidad de Granada. pàg. 135-147. Relatora: Elisabet Llopart
10. Cabré, M. Teresa (2006). "La clasificación de neologismos: una tarea compleja" dins *Alfa: revista de lingüística* 50(2). São José do Rio Preto: Universidade Estadual Paulista. pàg. 229-250. Relatora: Francina Janer
11. Cabré, M. Teresa (2006). "NEOROM, réseau d'observatoires de la néologie des langues romanes" dins *Neologica: revue internationale de néologie* 1. Paris: Laboratoire de linguistique informatique (LLI, Université Paris XIII - CNRS); Éditions Garnier. pàg. 115-118. Relatora: Francina Janer
12. Coll, Alba (2007). "El sufijo -ing ¿creatividad al poder?" dins *Donde dice... Boletín de la Fundación del Español Urgente* 9. Madrid: Fundación del Español Urgente (Fundéu). pàg. 16. Relatora: Francina Janer
13. Domènech, Ona; Estopà, Rosa; Mayoral, Cristina (2007). "Neologia lèxica i mitjans de comunicació" dins *Actes del Tretzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Universitat de Girona, 9-12 de setembre de 2003. Volum I* 2. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. pàg. 131-414. Relatora: Francina Janer

14. Estopà, Rosa (2007). "El Observatorio de neología: dos décadas entre palabras nuevas" dins *Donde dice... Boletín de la Fundación del Español Urgente* 9. Madrid: Fundación del Español Urgente (Fundéu). pàg. 12-14. Relatora: Francina Janer
15. Freixa, Judit (2007). "Neologismos frecuentes del español" dins *Donde dice... Boletín de la Fundación del Español Urgente* 9. Madrid: Fundación del Español Urgente (Fundéu). pàg. 7-11. Relatora: Francina Janer
16. Morales Moreno, Albert (2007). "Estudio sobre la variación weblog, blog y bitácora en discursos de diferente grado de especialidad" dins *Debate Terminológico* 3. París: RITERM (Red Iberoamericana de Terminología). Relatora: Francina Janer
17. Estopà, R. (2009) "La composition perd-elle de la productivité dans certaines langues romanes? Une étude diachronique de la néologie lexicale en catalan". *META. Translator Journal*, 54 (3). 551-565. ISSN: 0026-0452. Relatora: Amor Montané
18. Nazar, Rogelio; Vidal, Vanesa (2010). "Aproximación cuantitativa a la neología" dins *Actes del I Congrés Internacional de Neologia de les Llengües Romàniques*. 867-880. Relatora: Amor Montané
19. Nazar, R.; Azarian, J. (2010). "The Living Lexicon: Methodology to Set Up Synchronic Dictionaries", in Proceedings of Euralex Congress (European Association for Lexicography) Leeuwarden - 6-10 July, 2010, pp. 527-538. Relatora: Amor Montané
20. Freixa, Judit; Luna, Rosa; Suárez, Mercedes (2010). "La neología semántica en las Antenas Neológicas : descripción de algunos fenómenos relevantes". Dins *Actes del I Congrés Internacional de Neologia de les Llengües Romàniques*. 837-852. Relatora: Amor Montané
21. Freixa, Judit (2010). "La neologicidad en las unidades formadas por prefijación". *Revista Puente*. Relatora: Amor Montané
22. Freixa, J. (2010). "La rareza de les paraules". *Terminàlia*, 1. Relatora: Amor Montané
23. Estopà, Rosa (2011). «La neologia especialitzada, repte constant per al mediador lingüístic». A: Coromina, Eusebi; Mestres, Josep M. (coord.). *Aspectes de terminologia, neologia i traducció*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia; Universitat de Vic, 2010. (Memòries de la Societat Catalana de Terminologia; 2). Relatora: Amor Montané

24. Estopà, R. (2011). “La composició patrimonial en català perd representativitat. Estudi d’un corpus de neologismes de premsa i de ràdio”. *Estudis Romànics* Vol. XXXII. 125-148.
Relatora: Amor Montané

RESUMS

1. M. T. Cabré, J. Freixa, E. Solé (ed.). *La neologia en el tombant de segle: I Simposi sobre Neologia*(18 de desembre de 1998), *I Seminari de Neologia* (17 de febrer de 2000). Barcelona: Observatori de Neologia, IULA, 2000. ISBN: 84-477-0712-1. [265 p.]. Relatora: Natalia Seghezzi

El volumen recoge las actas del I Simposi sobre Neologia (1998) i las del I Seminari de Neologia (2000), en total catorce ponencias del simposio, la mayoría de ellas de carácter individual, donde se destacan las de T. Cabré, A. M. Badia i Margarit, J. Humbley o J. Gómez de Enterría; y seis comunicaciones del seminario, todas ellas de autoría múltiple.

Ponencias

A. M. Badia i Margarit habla en su ponencia del “Risc i certesa de la neologia” y deja frases ricas y cuasi-literarias como éstas: “les llengües vives es modifiquen sens parar” (17); “la neología (...) vol conèixer les vies per les quals la llengua canalitza la creativitat vers el diccionari, a través de l’estructura. Una empresa *arriscada* i *certa* (...)” (18) y aporta sugerencias para aumentar la empresa neológica del Observatori, como la radio y la televisión, porque estos medios “arriben molt més endins de l’entranya social que la premsa, i hi arriben amb neologismes de tota mena. M’atreviria a afirmar, encara, que els seus neologismes són més entenedors, menys recaragolats i més fàcilment assimilats que els de la premsa, perquè entren per les orelles i no pels ulls, mentre que els dels diaris exigeixen l’esforç de llegir” (24); también menciona el teatro, el lenguaje publicitario (“una gran fàbrica de neologismes”) y las frases célebres... “un di aja em contareu com s’haurà acabat tota aquesta historia” (27).

X. Solé habla de la neología y la formación de género a raíz de la incorporación de la mujer en ámbitos de trabajo tradicionalmente desarrollados por hombres (la jutge, la tinent, la ministressa...), que no recoge el DIEC y, por lo tanto, podrían considerarse neologismos.

T. Vallès planteja la innovació lèxica com un reto para la lingüística. Señala la disparidad de opiniones respecto de la importancia de la neología en disciplinas como la lexicografía y la terminología y, a la vez, el desinterés por la neología en la lingüística teórica, el cuestionamiento o la negación. Y ante este panorama se pregunta “és realment interessant estudiar la neología en lingüística teórica? (...) quines aportacions poden fer a la teoria lingüística els treballs sobre neología?” (43-44). La autora sostiene que las causas del desinterés vienen de una serie de distinciones metodológicas discutibles, como la contraposición, por un lado, de palabras posibles y palabras reales y, por otro, entre competencia y actuación (44). Como ejemplo de fenómenos que el estudio de la neología permite abordar analiza el proceso de recreación de formas prefijadas de origen culto, con el neologismo paradigmático *telegènic* y la forma prefijada *eco-*. Su conclusión es la siguiente: “La neología pot aportar a la lingüística una reflexió sobre les insuficiències d’alguns models teòrics a l’hora de donar compte de la creativitat lèxica i sobre la necessitat de comptar amb una base empírica sòlida per a l’estudi de la formació de mots. (...) Comptat i debatut, es pot dir que la neología representa un repte per a la lingüística en la mesura que és un punt de confluència i d’articulació de molts diversos aspectos de la llengua.” (51)

N. Faura analiza la innovació lèxica en el ámbito del fútbol y en los medios de comunicación (su tesis doctoral). Define la innovación lèxica como “la producción, en un conjunt d’enunciats amb què s’actualitza la llengua, ja sigui a través del canal oral, ja sigui a través del canal escrit, d’una forma lèxica nova o d’una significació nova d’una forma ja existent, partint del fet que la novetat d’una forma o d’un significat [és] determinada per la no-inclusió en una sèrie d’obres de caràcter normatiu, enciclopèdic o especialitzat que [constitueixen] el corpus d’exclusió” (56). ¿Por qué innovación lèxica y no neología? “(...) el terme neología, a més de designar tradicionalment el fenomen lingüístic d’aparició de paraules noves, havia passat a designar en el moment d’iniciar el treball, i ara encara es així, una disciplina molt àmplia que engloba sobretot tres aspectos: un aspecte sociolingüístic, relacionat amb la problemàtica de la planificació i de la normalització terminològiques, amb tot el que això comporta d’intervenció dels organismes competents; un aspecte lingüístic, que afecta el procés de creació de noves unitats lèxiques segons els recursos de la llengua i el reconeixement i l’acceptabilitat d’aquestes formes; i un aspecte lexicogràfic, que fa referència a l’elaboració de diccionaris i de reculls terminològics.” (59) “Contemplar el fenomen neològic globalment i en un mateix moment és, per tant, metodològicament impossible. (...) Així fa que, sovint, les mateixes nocions de neología i neologisme siguin una mica ambigües.” Faura distingeix entre los neologismos de lengua (veritables, legítims) y los de discurso (“neologismes de parla, de discurs, els falsos neologismes, els mots salvatges, aventurers, passatgers, les preciositats o

curiositats del llenguatge, els mots aberrants, etc.” (60). Su trabajo era sobre neología de discurso (a partir de crónicas y retransmisiones en directo), y, por lo tanto, debía considerar “aspectos que la neologiano acostuma a incloure en els seus objectius, com quins elements situacionals intervenen en l’ enunciació i repercuteixen en la qualitat dels nous mots i quins recursos metadiscursius els acompanyen que expressin el sentiment de novetat o la consciència d’ inestabilitat.” (61)

Battaner y Borràs analizan los neologismos entre los zoónimos en los diccionarios españoles del siglo XX, con la idea, entre otras, de reflexionar sobre qué es la neología y qué es un neologismo. Se parte de la premisa que, en general, la inclusión de neología en los diccionarios es “cautelosa” y “no existe un marco teórico abundante y compacto sobre la neología” (64).

“(…) Nos preguntamos si es útil realmente considerar el criterio lexicográfico, en el caso de los zoónimos pero también en general, para emitir un juicio sobre su neologidad. Probablemente es el criterio que presenta menos dificultades, el más objetivo, desde un punto de vista lingüístico, pero no el que describe mejor el uso real de las unidades léxicas, especialmente en un ámbito en el que intervienen tanto usuarios especialistas como legos. En este punto entra en juego la terminología. (...) Los criterios de percepción psicológica tampoco son plenamente satisfactorios, ya que consideramos que muchos zoónimos de nuestra muestra siguen siendo neologismos para el común de los hablantes (...). Es decir, el criterio que resulta menos problemático es el lexicográfico, pero no por ello deja de ser cuestionable, y sobre todo con respecto a unidades léxicas que son términos. Por último, los criterios de tipo formal nos parece que pueden utilizarse como indicio, pero no como criterios lingüístico en sí mismos, ya que carecen de contenido teórico. La neología presenta, pues, un cuerpo teórico todavía en construcción.” (72). También habla de la concepción social del neologismo desde la lexicografía.

J. Gómez de Enterría analiza las últimas tendencias neológicas en la prensa económica. Sus principales referencias teóricas son Guilbert (1975) y Hoffman (1998). Destaca la fuerte implicación social de la economía y el papel de los medios de comunicación en la difusión de los neologismos económicos. Subraya la presencia de neologismos sintagmáticos en las diferentes áreas de especialidad (Benveniste 1966) y analiza especialmente algunas metáforas de la economía. Concluye: “Los textos de la información económica de la prensa diaria nos confirman la enorme vitalidad que posee el vocabulario neológico de la economía, al tiempo que ponen de manifiesto la estrecha relación que existe entre los fenómenos sociales y la renovación léxica.” (84)

Cabré analiza la neología como medida de la vitalidad interna de las lenguas a través de la neología espontánea (Boulanger 1984, 1988, 1990) y la neología planificada en catalán, centrándose especialmente en los procesos de formación y préstamos. [se pueden extraer definiciones de estos cuatro conceptos (y también de neología general y especializada o neología) p.86-87;]. Las conclusiones principales son las siguientes:

- 1) Ambos tipos de neología coinciden en los neologismos de formación como proceso principal.
- 2) Se puede analizar la vitalidad interna de las lenguas a partir de los recursos de creatividad léxica que emplean los hablantes; en el caso del catalán, el panorama es alentador, puesto que tanto la neología espontánea como la planificada priorizan la formación de nuevas palabras con recursos genuinos.

Franquesa se centra en la neología terminológica (neología), (definición p. 109), también llamada neología de laboratorio o *in vitro*. Se centra en la neología de *manlleu* (y no en la formal o semántica) y analiza los procesos de actualización terminológica: “la neologia expressa la modernitat a cada instant i és el sistema natural de transformació i d’enriquiment del lèxic. Els nous termes sorgeixen per respondre a noves necessitats de comunicació dins una llengua i en relació amb les altres llengües: la constant circulació de bens, serveis, capitals i persones a través de grans espais territorials, l’existència de grans potències mundials, l’augment del intercanvi comercial, la interrelació de les disciplines científiques modernes i la seva diversificació progressiva en especialitat generen terminologia de manera constant i a un ritme creixent.” (p. 110)

Egea y Juncadella abordan el tratamiento de los neologismos en un servicio lingüístico (Servei de Llengua Catalana de la Universitat de Barcelona), donde “els neologismes es converteixen en un objecte d’estudi (...) en la mesura que apareixen en els textos que es produeixen en l’organisme” (122) y aclaran: “No s’ha d’oblidar que, en un servei lingüístic, és més important la solució donada a un neologisme o a un tipus concret de neologismes, que el neologisme en si mateix” (122). Siguen la definición de neologismo del DIEC, “entenent per “nova” qualsevol forma que no surti als diccionaris de referència”. Tratan tres tipos de neologismos: 1) previstos por la normativa; 2) “fronterizos” y 3) no previstos por la normativa, y posibles soluciones. También presentan las ventajas de contar con una herramienta para el tratamiento de neologismos como la desarrollada por el SLC de la UB.

Araya y Gómez, de la Universidad de Vigo, analizan la neología de préstamo, o “préstamos externos (palabras provenientes de una lengua extranjera)” (133) en textos de prensa en gallego, usando un criterio lexicográfico de exclusión. Examinan las motivaciones de la aparición de los préstamos y los procesos de adaptación (nivel fonético y gráfico, contemplando también acentuación). Dedicán apartados especiales a los préstamos del castellano y del portugués. En cuanto a la actuación frente a los préstamos, concluyen que se observa una “mezcla entre purismo y permisividad”, y un “tratamiento individualizado del préstamo”(145), en consonancia con lo que argumenta Rodríguez Ríó (1998), quien analiza las líneas generales de actuación frente al préstamo en los diccionarios normativos para el gallego.

Touhami aborda los problemas de la neología árabe, donde la neología se considera “un “atentado” contra la lengua del Corán” y la figura del neólogo se asocia a “Satán” (147). El autor denuncia las consecuencias del purismo extremo: ausencia de una política de neología, falta de profesionales de la neología (terminólogos y especialistas enfrentados), confusión entre neología y terminología puntual (el trabajo neológico recae en los traductores: “traductor-neólogo”), falta de medios materiales y de normalización. El autor sostiene que “la neología es una disciplina organizada que no puede improvisarse” (148), califica a los neologismos árabes como “imprecisos, mediocres e incorrectos” (148) y propone algunas soluciones, entre ellas la formación de neólogos especializados y la creación de un observatorio de neología.

Freixa y Solé presentan el Diccionari de paraules noves elaborado por el Observatori de Lingüística Aplicada del IULA, editado por Enciclopèdia Catalana, como un ejemplo de aplicación lexicográfica de la “*neologia descriptiva*, entesa com a estudi aplicat de les paraules noves documentades en l’ús” (155). Se analiza en detalle la noción de neologisme de l’Observatori, y se comenta un conjunto importante de restricciones, ya que se trabaja únicamente con:

- neologia espontània (Boulangier 1990)
- textos escritos (y no orales)
- textos de un nivel de formalidad relativamente alto, aunque variable
- se trata de una neología espontánea “filtrada” por el equipo de asesoramiento lingüístico de los periódicos
- lengua general

- criterio lexicográfico / corpus lexicográfico de exclusión:
“Neologisme és tota *paraula* que *no apareix* en un determinat *corpus de diccionaris* o bé hi apareix amb marca de neologicitat” (158)
- no se tienen en cuenta los neologismos altamente predictibles

Vivaldi presenta la herramienta SEXTAN, prototipo de un sistema de extracción de neologismos, que permite un grado de automatización importante en la detección de neologismos formales.

Humbley habla de *La néologie: avenir des langues* (artículo revisado por J. Azarian)

Comunicaciones*

* Cabe aclarar que todos los trabajos corresponden a miembros del Observatori, por cuanto la definición de neologismo con la que trabajan es la que exponen Freixa y Solé (ver más arriba). Los estudios se basan en el corpus de neologismos del Observatori, en algunos casos se realizan contrastes con otras fuentes de referencia (especialmente gramáticas), y se centran en el estudio de algún proceso de formación concreto (especialmente prefijación y sufijación), en catalán o en catalán y en español, como se detalla a continuación:

- Feliu, Ramírez y Talamino analizan el funcionamiento y la distribución del formante *ciber-* en español y catalán y discuten su estatus entre prefijo y forma prefijada.
- López, Mayoral y Pibernat estudian *-ing* como nuevo sufijo catalán.
- Lladó, Obradós y Solé describen los prefijos *sub-*, *sots-* y *vice-* en la formación de nombres de cargos en catalán.
- Domènech et al. presentan los neologismos de nombres de oficios y de profesiones formados por sufijación, con el objetivo de ver el grado de productividad de los distintos sufijos y contribuir a la caracterización de los recursos de sufijación que dispone el catalán.

- Cosó y Sadurní estudian los neologismos formados por el sufijo *-ble*.
- Freixa y Solé analizan las formas neológicas con el sufijo *-atge*, que se perciben mayoritariamente como nombres de acción técnica.

2. Solé, Elisabet (2000). "Aproximació al tractament lexicogràfic dels noms col·lectius en l'obra de Pompeu Fabra" dins *La lingüística de Pompeu Fabra Vol II*. Alacant; Tarragona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana. Universitat Rovira i Virgili. pàg. 395-410. Relatora: Elisabet Llopart

Describeu el tractament dels anomenats noms col·lectius en l'obra de Pompeu Fabra, especialment el tractament lexicogràfic que reben en el GDLC. Aquesta informació permet a) establir quins són els patrons definitoris que Fabra utilitza en les definicions; b) entreveure com s'estableix una caracterització dels noms col·lectius a partir dels diversos patrons i c) comprovar que també aplica aquest patró a altres substantius amb estructures morfològiques complexes que no contenen els anomenats sufixos col·lectius.

-

3. Solé, Elisabet; Freixa, Judit (2000). "La identificació i el tractament dels neologismes" dins *Actes de les Jornades per a la Cooperació en l'Estandardització Lingüística. (Barcelona, 26-27 de novembre de 1999)*. Barcelona: Secció Filològica, Institut d'Estudis Catalans. pàg. 187-194. Relatora: Elisabet Llopart

En aquest article es presenta l'Observatori, el seu projecte de treball en neologia i continua amb una reflexió sobre la metodologia i el criteri amb el qual treballa l'Observatori, que és el lexicogràfic. Presenta els diferents papers que cal tenir en compte: corpus i corpus de diccionaris, i detecció automàtica. També explica quins són els corpus de buidatge de neologismes i explica les especificitats del buidatge de premsa i el de buidatge oral. Finalment, presenten l'ús que pot tenir el banc de dades i la difusió d'aquestes dades en estudis d'una informació puntual, per exemple

4. Cabré, M. Teresa; Freixa, Judit; Solé, Elisabet (2001). "Anàlisi contrastiva de la innovació lèxica en català i en castellà" dins *Caplletra* 30. València: Institut de Filologia Valenciana. pàg. 192-212 . Relatora: Elisabet Llopart

<http://www.upf.edu/pdi/dtf/teresa.cabre/docums/ca01fre.pdf>

Mostra com l'anàlisi contrastiva de corpus neològics és una via adequada per descriure i analitzar els mecanismes d'innovació lèxica que utilitzen les llengües per actualitzar el seu lèxic, i avaluar-ne el grau de coincidència, a la vegada que permet avançar en hipòtesis sobre la influència d'unes llengües obre unes altres i els indicis que detecten aquesta influència.

Més concretament, és un estudi sincrònic en català i en castellà que permet posar de manifest les coincidències i divergències d'ambdues llengües, tant pel que fa als mecanismes d'innovació com als neologismes resultants.

En els diferents processos de formació o tipologies que es contrasten en català i en castellà, pel que fa al comportament de les regles s'observa molta coincidència, però una alta divergència en els neologismes resultants.

Pel que fa a la neologia morfològica, les regles coincideixen i les unitats no, planteja la pregunta de fins a quin punt el català ha incorporat les regles a partir del castellà. Mentre que amb relació a la neologia semàntica i els manlleus, la divergència principal dels primers és que en català es pot observar una vitalitat evident i en el cas dels segons la divergència és parcial, però no es pot afirmar que el català incorpori altres manlleus a partir del castellà.

5. Cabré, M. Teresa; Domènech, Meritxell; Estopà, Rosa; Freixa, Judit; Solé, Elisabet (2003). "L'Observatoire de néologie: conception, méthodologie, résultats et nouveaux travaux". dins *L'innovation lexicale*. Paris: Honoré Champion. pàg. 125-147. Relatora: Elisabet Llopart

<http://www.upf.edu/pdi/dtf/teresa.cabre/docums/ca03obs.pdf>

En aquest article es presenta l'Observatori, el seu projecte de treball en neologia i continua amb una reflexió sobre la metodologia i el criteri amb el qual treballa l'Observatori, que és el

lexicogràfic. Presenta els diferents papers que cal tenir en compte: corpus i corpus de diccionaris, i detecció automàtica. També explica quins són els corpus de buidatge de neologismes i explica les especificitats del buidatge de premsa i el de buidatge oral. Finalment, es presenten els resultats.

6. Freixa, Judit; Solé, Elisabet (2003). "Neologismos para a actualización de gramáticas e diccionarios". dins *Neoloxía e lingua galega: teoría e práctica*. Vigo: Servicio de Publicacións, Universidade de Vigo. pàg. 179-190. Relatora: Elisabet Llopart

Objectius

Observació dels neologismes lèxics documentats en l'ús real dels parlants de la llengua per actualitzar gramàtiques i diccionaris

Analitzar quins són els criteris que intervenen en l'actualització i quines són les restriccions

3. Il·lustrar aquesta aplicabilitat lexicogràfica i gramatical

Aspectes quantitius i qualitius

- Noves entrades GDLC (189) i DIEC (484)

- Sufixació, prefixació, composició culta

- Categoria gramatical: noms (GDLC 61%, DIEC 64%), adjectius (GDLC 32%, DIEC 25%), verbs (GDLC 7%, DIEC 10%).

Criteris d'incorporació

1. Unitats que responen a una necessitat denominativa

2. Sinònims i variants altament productius d'entrades ja existents

3. Neologismes fàcilment predictibles

4. Noves famílies de neologismes

7. Observatori de Neologia (2004). *Llengua catalana i neologia*. Barcelona: Meteora. Relatora: Alba Coll.

Presentació

- Conceptes de *neologia denominativa* i *neologia expressiva*. La *neologia denominativa* és la que permet denominar noves realitats o denominar de forma diferent realitats ja existents.
- La *neologia expressiva* és la que serveix per formar paraules noves amb finalitats estilístiques o expressives.

Introducció – La importància de la neologia per al desenvolupament sostenible de la llengua catalana.

- La neologia implica poder expressar qualsevol concepte en qualsevol situació.
- La neologia i els neologismes no tenen sentit en les llengües mortes.
- Com més consolidada sociopolíticament està una llengua, més àgil és la seva capacitat creativa i menys prudents són els neologismes que es permet de generar.
- Qualsevol llengua viva, i amb voluntat de continuar sent-ho, ha de ser creativa fins i tot amb el risc de desfigurar parcialment la seva genuïtat.
- Raons perquè la neologia és cada cop més important en el camp de coneixement i activitat aplicada:
  - El procés de desenvolupament i difusió constants de la ciència i la tècnica han fet aparèixer una gran quantitat de conceptes nous que cal denominar en totes les llengües.
  - L'evolució social ha conduït a un reconeixement de la diversitat i del plurilingüisme que ja no es pot qüestionar.
  - L'entrada dels governs en la protecció i normalització de les llengües pròpies requereix obligatòriament la neologia com a recurs sistemàtic de dotació de recursos lèxics en les llengües.
- La neologia és un recurs que fan servir les llengües per assegurar la seva continuïtat, i les llengües en procés de normalització per apuntalar la seva supervivència.

- Els recursos neològics (la informació especialitzada dels mitjans de comunicació, el desenvolupament científicotècnic) són essencials per atribuir denominacions espontànies als nous conceptes.
- La neologia cobreix cinc activitats diferents:
  - L'estudi teòric i la descripció de les innovacions lèxiques.
  - El procés de creació d'unitats lèxiques.
  - L'activitat institucional i planificada de vetlla, recopilació, anàlisi, normalització, difusió i implantació dels neologismes en el marc de la política d'una llengua.
  - L'activitat d'identificació dels sectors especialitzats nous o sense denominacions per als quals caldrà trobar recursos expressius.
  - El seguiment de l'ús de neologismes per actualitzar adequadament els diccionaris generals especialitzats.

- 3 criteris de formació de neologismes:

1. La manera com s'han format

-creació d'unitats noves ex-nihilo.

-formació de paraules noves mitjançant els recursos morfològics, sintàctics, semàntics i fonològics de les llengües. És el més freqüent. El sistema proporciona recursos per ampliar el lèxic sense recórrer a manlleus.

-processos de manlleu, que inclouen els manlleus pròpiament dits i els calcs.

2. La via de creació i penetració de la llengua

Neologismes espontanis vs. neologismes planificats

3. L'àmbit d'ús

Neologia general vs. neologia especialitzada (neonímia)

- Aplicacions de la neologia: elaboració de diccionaris de neologismes, resolució de denominacions amb llacunes en àmbits determinats, proposta de línies d'intervenció que guïïn la creació neològica planificada.
  - Camps aplicats: lexicografia, terminologia, planificació lingüística
- La característica de ser nou o neològic és efímera: l'ús fa que aquesta propietat esdevingui obsoleta amb el pas del temps.

- El concepte de neologisme està bastant estabilitzat. En canvi, els criteris de reconeixement de neologismes són molt més diversos.
- L'etiqueta de neologisme pot arribar a esdevenir polèmica, pel fet de concentrar diversos paràmetres d'identificació i, encara més, perquè per definició la neologia és una condició sempre diacrònica.

8. Vallès, Teresa; Pérez Saldanya, Manuel (2005). "Catalan morphology and low-level patterns in a network model" dins *Catalan Journal of Linguistics* 4. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona. pàg. 199-223. Relatora: Elisabet Llopart

<http://www.raco.cat/index.php/CatalanJournal/article/view/39486/39360>

L'article analitza la flexió de verbs velars de la segona conjugació i la formació de paraules amb el prefixoide *radio-* en català en el marc del model de xarxa Bybee. A través d'aquests dos temes volen mostrar com funciona el model i com pot explicar totes les relacions paradigmàtiques entre les unitats del lèxic, tant en les relacions morfològiques com al voltant dels morfemes.

Pel que fa a la neologia, menciona que, per exemple, per interpretar un neologisme en català com ara *bicultural*, cal comparar aquesta paraula complexa amb altres paraules en català formades amb *bi-* i amb membres de la mateixa família de paraules. Si no és fa aquesta comparació, el neologisme no es pot processar.

Relacions paradigmàtiques i la neologia

La formació de neologismes en català com *radiopirata* “radio-amateur il·legal” s’ha explicat a través de regles morfofonològiques, com ara la norma que governa al prefixoide *radio-*. Des d’aquest punt de vista, només cal una norma per donar lloc a aquest neologisme. La norma de monorelació expressa la relació entre el prefixoide i la base, *pirata*, però no té en compte totes les relacions paradigmàtiques que, conjuntament amb la informació contextual, permeten que el parlant codifiqui i descodifiqui *radiopirata*.

9. Freixa, J.]; Solé, E.] (2006). "Análisis lingüístico de la detección automática de neologismos léxicos" dins *Sendebarr* 17. Granada: Universidad de Granada. pàg. 135-147.

Relatora: Elisabet Llopart

La neologia lèxica és una disciplina de la lingüística aplicada que estudia les paraules noves i, per tant, ofereix respostes a les necessitats lèxiques neològiques que sorgeixen en traducció. Es tracta d'aspectes teòrics i aplicats com ara: els estudis pròpiament lingüístics dels mecanismes que permeten la formació de noves paraules, per una banda; la detecció de neologismes lèxics en corpus textuals i la seva compilació en bancs de dades neològics, en diccionaris electrònics, en les memòries de traducció, per l'altra. La detecció automàtica de neologismes lèxics aplicada de forma sistemàtica a corpus textuals és una realitat que avui dia aplica l'Observatori de Neologia (OBNEO).

Un dels objectius prioritaris de l'Observatori de Neologia és l'actualització de les obres lexicogràfiques de referència i l'elaboració de compendis neològics. Per aquest motiu es parteix d'una concepció lexicogràfica del concepte de neologisme i no d'una concepció exclusivament temporal o psicolingüística. Així doncs, es considera neologisme qualsevol unitat lèxica documentada en un corpus textual de buidatge que no consta, o bé apareix amb una forma o un sentit diferent en un corpus lexicogràfic d'exclusió determinat. D'aquesta manera, es descarta la possibilitat que el corpus d'exclusió sigui un altre corpus textual i s'ha definit com a corpus de contrast un conjunt d'obres de referència format per diccionaris descriptius, prescriptius i/o normatius de la llengua general.

Per a la detecció de neologismes, es poden seguir dos processos: manual o automàtic. En el cas del primer el neòleg llegeix un text de buidatge i marca aquelles unitats que considera que no apareixen en les fonts lexicogràfiques de referència. Després de comprovar-ho, elabora una fitxa per a cada una de les noves unitats no documentades. Pel que fa a la detecció automàtica, es va crear una eina informàtica d'extracció automàtica denominada Sextan (Vivaldi 2000; Observatori de Neologia 2004b). Per posar-se en marxa és necessari que el corpus textual a partir del qual es farà el buidatge es trobi en suport electrònic. També cal disposar de diccionaris

en aquest suport que actuïn com a filtre i, finalment, disposar d'una interfície que permeti validar els candidats. Tanmateix, és el neòleg qui ha de decidir si es tracta realment d'un neologisme, ja que el programa de detecció ofereix soroll, és a dir, falsos neologismes. Com ara:

- Unitats que apareixen en cites en una altra llengua.
- Unitats que no es reconeixen a causa d'errors de les fonts de buidatge: accentuació, síl·labes, espais.
- Errors en el lemmari o en el processament del text.

A més, en el procés de detecció per part del neòleg també es poden establir criteris restrictius d'acord amb les finalitats i els objectius del treball. Podria ser el cas d'unitats molt predictibles, com ara adverbis acabats en *-ment*, superlatius, diminutius, augmentatius, neologismes formats pel prefix *ex-*, etc.

Els avantatges del buidatge automàtic respecte al manual són els següents:

- Velocitat
- Exhaustivitat
- Objectivitat
- Sistemàticitat
- Minimització de la introducció d'errors
- Reutilització dels resultats

Pel que fa a les limitacions, el sistema no identifica com a candidats els següents neologismes:

- Neologismes polilexemàtics, és a dir, formats per més d'una paraula, com ara els formats per sintagmació i/o composició que presenten un espai entre els constituents.
- Neologismes semàntics, creats per l'atribució d'un significat nou a una paraula que ja existeix.
- Neologismes sintàctics, formes que ja conté el diccionari però amb un ús sintàctic nou.

La detecció automàtica de neologismes per mitjà de criteris lexicogràfics dóna molt bons resultats per determinats processos de formació de neologismes, però per altres casos les limitacions són més grans que els avantatges i els resultats són o bé percentatges molt baixos o fins i tot nuls.

10. Cabré, M. Teresa (2006). "La clasificación de neologismos: una tarea compleja" dins *Alfa: revista de lingüística* 50(2). São José do Rio Preto: Universidade Estadual Paulista. pàg. 229-250. Relatora: Francina Janer

En aquest article Cabré presenta el projecte Observatori de Neologia i després obre una discussió sobre la tipologia que fa servir l'OBNEO. Primerament, fa una explicació exhaustiva de la classificació tipològica emprada a l'OBNEO i després revisa els possibles problemes i ambigüitats que s'hi poden trobar. A continuació, presenta una classificació alternativa proposada per Sablayrolles, Humbley y Bécicri (NEOROM) que s'ha creat amb la intenció de cobrir tots els tipus de neologismes possibles trobats en un corpus de premsa i de ser completa i exhaustiva. L'autora discuteix que, tot i que aquesta proposta és completa i molt oberta, no aporta la "condición de multidimensionalidad de los términos", entre d'altres qüestions. Finalment, presenta una proposta de criteris per crear una tipologia multivariant.

Pel que fa a la noció de *neologia* o *neologisme*, no hi fa cap referència explícita.

11. Cabré, M. Teresa (2006). "NEOROM, réseau d'observatoires de la néologie des langues romanes" dins *Neologica: revue internationale de néologie* 1. Paris: Laboratoire de linguistique $\square$ roduïts $\square$ es $\square$ s (LLI, Université Paris XIII – CNRS); Éditions Garnier. Pàg. 115-118. Relatora: Francina Janer

En aquest article Cabré presenta l'interès del projecte NEOROM, la xarxa d'observatoris de neologia per a les llengües romàniques. Descriu els objectius comuns a totes les xarxes, les institucions que hi participen i les tasques que desenvolupen.

Pel que fa a la noció de neologisme, remet al criteri lexicogràfic que es fa servir a l'OBNEO i cita la metodologia de l'OBNEO com a font d'explicació, però no s'explicita en l'article què s'entén per neologia i neologisme.

Destaca com a interès en la detecció de neologismes “l'analyse du degré de vitalité interne de chaque langue et celui de l'ensemble des langues romanes – le degré global d'harmonisation de la néologie, à travers de l'étude des □roduïts□es □roduïts par leurs locuteurs dans diverses situations de communication”.

12. Coll, Alba (2007). "El sufijo -ing ¿creatividad al poder?" dins *Donde dice... Boletín de la Fundación del Español Urgente* 9. Madrid: Fundación del Español Urgente (Fundéu). pàg. 16. Relatora: Francina Janer

Anàlisi de l'impacte de la introducció del sufix -ing en la creació de paraules noves “fruto de un proceso de introducción de la lengua inglesa en la lengua española que ha ido *in crescendo* a lo largo del tiempo”.

13. Domènech, Ona; Estopà, Rosa; Mayoral, Cristina (2007). "Neologia lèxica i mitjans de comunicació" dins *Actes del Tretzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Universitat de Girona, 9-12 de setembre de 2003. Volum I 2. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. pàg. 131-414. Relatora: Francina Janer*

En aquest article les autores expliquen la feina de la detecció de neologia oral i expliquen quines característiques diferents presenta de la neologia escrita. Segons diuen, “es generen unitats noves de manera més espontània i natural”. Expliquen la metodologia que es fa servir per fer el buidatge

de neologismes en llengua oral, i introdueixen la noció de neologia i neologicitat. A més, expliquen les característiques de les fitxes de cada neologisme i el corpus resultant que han utilitzat també per fer una primera anàlisi dels resultats obtinguts.

Pel que fa a la noció de neologisme, aquestes són les cites més destacables:

- Apartat de la noció de neologisme i el corpus d'exclusió: "el criteri amb què treballa l'OBNEO per establir la neologicitat dels mots és el criteri lexicogràfic" (p. 3). "Criteri lexicogràfic com a criteri de buidatge perquè és el que permet assegurar la màxima sistematicitat a l'hora de realitzar el buidatge." (p. 3).
- Alguns matisos: el criteri lexicogràfic es restringeix amb dos filtres: un de positiu (neologismes amb marca als diccionaris) i un de negatiu (no es recullen augmentatius, diminutius, etc).
- Crítica al criteri lexicogràfic: Xoc entre els criteris lexicogràfic i cognitiu sobre què és un neologisme: per això són necessaris els filtres de neologicitat, concretament, es treballa en "marcatge posterior de graus de neologicitat" (però no s'especifica encara quins podrien ser). (p. 4)-5.
- ORAL: "centrar-nos exclusivament en l'observació lèxica i desestimar els neologismes que es poden explicar per qüestions fonètiques." (p. 4).

14. Estopà, Rosa (2007). "El Observatorio de neología: dos décadas entre palabras nuevas" dins *Donde dice... Boletín de la Fundación del Español Urgente* 9. Madrid: Fundación del Español Urgente (Fundéu). pàg. 12-14. Relatora: Francina Janer

En aquest article Estopà presenta l'evolució de l'OBNEO que divideix en quatre etapes, des de la seva creació fins a l'actualitat, tot centrant-se en els objectius principals i el desenvolupament d'eines d'extracció automàtica, la creació de diferents xarxes de treball en neologia i el creixement del grup en general.

La menció que es fa sobre la noció de neologisme és la següent: "el objetivo principal del OBNEO es la " (p. 12).

15. Freixa, Judit (2007). "Neologismos frecuentes del español" dins *Donde dice... Boletín de la Fundación del Español Urgente* 9. Madrid: Fundación del Español Urgente (Fundéu). pàg. 7-11. Relatora: Francina Janer

En aquest article l'autora analitza els quatre neologismes més freqüents que s'han documentat a l'OBNEO en castellà entre els anys 2004 i 2006. Aquests neologismes són els següents: *blog*, *online*, *deslocalización*, *sostenibilidad*. L'autora explica una mica el procés i l'evolució que han seguit aquests neologismes en la incorporació al banc de dades, presenta una sèrie de contextos a tall d'exemple.

La referència més directa i destacable que fa l'autora sobre la noció de neologia o neologisme és la següent:

“un síntoma evidente de esta vitalidad es la aparición de palabras nuevas en la prensa: algunas mediante el cambio de significado de palabras ya existentes; otras tomadas de lenguas extranjeras; pero la mayoría formadas a partir de las propias reglas de la lengua.” (p. 7)

16. Morales Moreno, Albert (2007). "Estudio sobre la variación weblog, blog y bitácora en discursos de diferente grado de especialidad" dins *Debate Terminológico* 3. París: RITERM (Red Iberoamericana de Terminología). Relatora: Francina Janer

No fa referència a la noció de neologisme o neologia, ja que tracta els mots com a *termes*, no com a *neologismes*.

17. Estopà, R. (2009) “La composition perd-elle de la productivité dans certaines langues romanes? Une étude diachronique de la néologie lexicale en catalan”. *META. Translator Journal*, 54 (3). 551-565. ISSN: 0026-0452. Relatora: Amor Montané

Estudi descriptiu de la llengua basat en l'anàlisi diacrònica dels neologismes formats per composició patrimonial detectats en textos de premsa escrita i oral en llengua catalana.

La neologia és la conseqüència de la creativitat lèxica, condició per a la vitalitat de les llengües. La renovació lèxica es produeix a nivell referencial i a nivell expressiu:

“le catalan, comme toutes les langues, renouvelle constamment son lexique, tant avec des mots désignant des réalités nouvelles (et ayant une fonction avant tout référentielle) qu'avec des mots se référant à une réalité déjà nommée (et ayant une fonction principalement expressive).” (p. 552).

Neologismes d'acord amb el criteri lexicogràfic:

“Le critère avec lequel travaille l'OBNEO pour établir la néologicit  d'un mot est lexicographique : on considère comme néologisme tout mot n'apparaissant pas dans le corpus lexicographique d'exclusion, constitué par un ensemble de dictionnaires sélectionnés dans cette optique.” (p. 553).

El criteri lexicogràfic presenta restriccions, per exemple, a nivell de la neologia oral:

“En ce qui concerne le corpus radiophonique, l'application du critère lexicographique a conduit à une observation d'une néologie exclusivement lexicale, ce qui a mis au second plan les formes néologiques résultant de phénomènes strictement phonétiques (sons adventices ou de support, propres au registre oral) ou dialectaux (ex : paiella au lieu de paella ; aixíns au lieu de així [/ainsi/] ; mentres au lieu de mentre [/pendan

18. Nazar, Rogelio; Vidal, Vanesa (2010). "Aproximación cuantitativa a la neología" dins *Actes del I Congrés Internacional de Neologia de les Llengües Romàniques*. 867-880. Relatora: Amor Montané

L'article es planteja superar el criteri lexicogràfic per a la detecció automàtica de neologia, ja que presenta diversos problemes: sovint no recull la percepció de neologisme dels parlants i no permet detectar unitats sintagmàtiques ni neologismes semàntics. Per això intenta establir filtres de neologicitat per establir graus de neologicitat més aproximats a la percepció de novetat de les paraules dels parlants de la llengua. S'enfoca la resolució del problema a partir de l'estadística i l'establiment de la corba de freqüència del neologisme ideal, amb la qual es comparen les corbes de totes les paraules per identificar els neologismes.

19. Nazar, R.; Azarian, J. (2010). "The Living Lexicon: Methodology to Set Up Synchronic Dictionaries", in Proceedings of Euralex Congress (European Association for Lexicography) Leeuwarden - 6-10 July, 2010, pp. 527-538. Relatora: Amor Montané

Metodologia per a la creació d'un diccionari sincrònic, que pren en consideració la neologia i la caiguda en desús de les paraules d'una llengua, com a aspectes rellevants per a tenir en compte en la confecció d'aquest tipus de diccionari.

Exposa els criteris principals que s'han utilitzat i teoritzat per a l'establiment de què és un neologisme (Rey i Cabré 2002) i finalment estableix un criteri basat en l'estadística, que consisteix a classificar les paraules com a neologismes d'acord amb la distribució de freqüència que presenten en un corpus, comparada amb la distribució d'un neologisme ideal (neologia des d'un punt de vista geomètric).

“In both cases of neology and desuetude, we first present what would be the curve of their ideal frequency distribution, and then we cast the classification of words purely as a geometric problem: we compare the observed frequency distribution of each word with each of these two models of neologisms and units in desuetude.”

20. Freixa, Judit; Luna, Rosa; Suárez, Mercedes (2010). "La neología semántica en las Antenas Neológicas : descripción de algunos fenómenos relevantes". Dins *Actes del I Congrés Internacional de Neologia de les Llengües Romàniques*. 837-852. Relatora: Amor Montané

Estudi d'alguns fenòmens de neologia semàntica (neologismes semàntics cromàtics, neologismes semàntics verbals i neologismes creats a partir de noms propis), amb l'objectiu d'identificar regularitats i idiosincràsies en la innovació lèxica per canvi semàntic en les diferents varietats del castellà.

Definició de neologisme semàntic:

“el neologismo semántico se define como la aparición de un nuevo significado para una palabra ya existente en los diccionarios” p. 837

21. Freixa, Judit (2010). “La neologicidad en las unidades formadas por prefijación”. *Revista Puente*. Relatora Amor Montané

Exploració del concepte de neologicitat, més enllà del criteri documental lexicogràfic. Distinció entre la neologicitat relacionada amb la novetat objectiva i la novetat subjectiva:

La novetat objectiva “se refiere a la certeza real y documentable de la primera aparición de una unidad, y no se refiere a la sensación de novedad del hablante”. La novetat subjectiva és un sentiment: “ese sentimiento se relaciona al menos con dos aspectos: subjetivamente se considera novedad algo que puede serlo o no objetivamente pero que el hablante percibe como nuevo por su carácter transgresor o por haber tenido poco o nulo contacto con esa unidad”.

Segons Freixa, la novetat subjectiva també es pot objectivar i mesurar:

“Este sentimiento de novedad producido por características intrínsecas de la unidad se puede objetivar, como hemos dicho, con un catálogo de transgresiones respecto de lo esperable para cada regla de formación de palabras. Una vez establecidas, podrían ser valoradas y obtener un eje de transgresión entre la unidad más predecible y la unidad menos predecible (más transgresora). De igual forma puede objetivarse el sentimiento de novedad producido por características extrínsecas de la unidad relacionadas con el poco conocimiento que un hablante concreto tiene de ella. En este caso, puede ser que (a) el hablante no tenga conocimiento de la unidad porque es efectivamente nueva o porque es poco frecuente aunque no nueva; o bien puede ser que (b) el hablante no tenga conocimiento de ella porque no es una unidad propia de sus usos lingüísticos. En ambos casos las medidas objetivas son posibles, aunque no sencillas”.

Per tant, “la neologicidad de una unidad se establecería con un algoritmo que tendría en cuenta el valor de una unidad en varios ejes: la novedad objetiva, la transgresión (morfológica, semántica o pragmática) y la frecuencia de uso (siempre teniendo en cuenta la pertinencia del corpus donde se investigue dicha frecuencia)”.

Per comprovar algun d'aquests punts, fa un estudi de les unitats formades per prefixació en castellà amb l'objectiu de buscar correlacions entre el grau de neologicitat i la freqüència d'aparició, les regles de formació i les marques tipogràfiques amb què apareixen els neologismes en els textos.

22. J. Freixa (2010). “La raresa de les paraules”. *Terminàlia*, 1. Relatora: Amor Montané

Exploració del concepte de neologicitat a través d'enquestes adreçades a parlants catalans. Concretament, doncs, és un estudi de la percepció de neologicitat en els parlants a través de la percepció de la “rarsa” de les paraules, en concret d'alguns neologismes formats per prefixació.

A partir de l'enquesta, s'estableix quins neologismes es perceben més sorprenents i quins més normals, i per què els parlants ho senten així. La idea és intentar veure “quina relació mantenen la raresa i la neologicitat de les paraules, i si la primera pot ser un paràmetre que, combinat amb d'altres, ajudi a determinar la segona” (p. 11).

Les raons de la percepció de “rarsa”, segons els enquestats es resumeixen en 5: transgressions semàntiques, transgressions pragmàtiques, transgressions per analogia, paraules innecessàries i opacitat semàntica.

La conclusió principal de l'estudi, que pretenia “obrir una mica més la reflexió sobre la neologicitat a partir del concepte intuïtiu de la *rarsa*” (p. 13) és que “la coincidència dels resultats entre els enquestats ens ha demostrat que, efectivament, unes paraules tenen rarses i d'altres no en tenen. A més, aquesta raresa reposa sobre el coneixement del funcionament de la llengua que tenen els parlants i se'n poden extreure informacions fiables” (p. 13). Sembla, per tant, que es pot relacionar la raresa de les paraules amb el sentiment de neologicitat, però caldran més estudis per a demostrar-ho.

Sobre els conceptes de neologisme i neologicitat:

“el concepte de *neologisme* es definiria en funció de la seva novetat, que s'establiria a partir de dos paràmetres mesurables: el moment en què va aparèixer una paraula determinada per primera vegada (o, almenys, en què es va documentar per primera vegada en un corpus textual concret), i la seva freqüència d'aparició (també en un corpus concret). Combinant aquestes dues mesures obtindríem resultats per a cada neologisme i assumiríem que la neologicitat és una qualitat o condició graduable.” (p. 8)

“Sabem que la neologicitat depèn d’un conjunt complex de factors, que va més enllà de la freqüència i la novetat, i creiem que un d’aquests factors és la *rarsa*, entesa com la qualitat de transgressió de la regla amb què està formada una paraula.” (p. 8)

“la majoria de les paraules sense rareses segons els enquestats tenen les freqüències d’aparició més elevades i aquest resultat afavoreix la defensa d’una relació inversament proporcional entre la rarsa de les paraules i la seva freqüència d’ús.” (p. 11)

“La rarsa no és la neologicitat, les paraules més sorprenents no són necessàriament les més noves, tot i que sí que solen tenir la freqüència més baixa.” (p. 11)

23. Estopà, R. (2011). “La composició patrimonial en català perd representativitat. Estudi d’un corpus de neologismes de premsa i de ràdio”. *Estudis Romànics* Vol. XXXII. 125-148.

Relatora: Amor Montané

Estudi comparatiu de neologia escrita i neologia oral en un corpus diacrònic, centrat en els neologismes formats per composició patrimonial. Concepte de neologisme basat en el criteri lexicogràfic de l’Obneo. Es pretén demostrar que la composició patrimonial és un recurs en recessió per a l’actualització del lèxic de la llengua, tant en llengua escrita com en llengua oral. S’analitzen diversos aspectes dels compostos patrimonials neològics: categoria gramatical, estructura interna, nucli semàntic i relacions semàntiques entre els components, qüestions gràfiques.

24. Estopà, Rosa (2011). «La neologia especialitzada, repte constant per al mediador lingüístic». A: Coromina, Eusebi; Mestres, Josep M. (coord.). *Aspectes de terminologia, neologia i traducció*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia; Universitat de Vic, 2010. (Memòries de la Societat Catalana de Terminologia; 2). Relatora: Amor Montané

L’article explica els problemes amb què es pot trobar un mediador lingüístic, sobretot un traductor especialitzat, quan ha de trobar un equivalent en la seva llengua per a una denominació forana, sobretot quan és neològica:

“Un dels principals esculls en què es troba un mediador lingüístic com, per exemple, un traductor especialitzat, és la neologia especialitzada, les paraules noves de la ciència i la tècnica.” (p. 15)

L'autora enfoca l'article des de la visió general de la neologia i els neologismes fins als neologismes especialitzats en un procés de mediació (concretament, la traducció especialitzada), concretant al final en parlar dels neologismes semàntics.

Així defineix els neologismes i la neologia:

“Els neologismes són la conseqüència lingüística dels canvis constants d'una societat (i els neologismes especialitzats, ho són dels canvis científicotècnics), canvis que alhora són una manifestació clara de la vitalitat d'una llengua. Així, *aerofòbia*, *aliment modificat genèticament* (OMG), *auditoria de seguretat*, (...), són paraules de creació recent que reflecteixen els canvis en el funcionament d'una societat en cadascun dels seus diferents àmbits. I no solament neixen nous mots, sinó que moltes vegades la forma de les paraules continua sent la mateixa i el que canvia és el significat: *bandera*, *banderola*, *caixer*, *vall* (en economia i finances), *gratacel* (en publicitat), *aranya*, *galleta*, *virus*, *xarxa* (en informàtica), són paraules que ja existeixen i a les quals hem afegit un nou sentit. En aquests casos es produeix un reciclatge lèxic: una reutilització del lèxic consolidat per a nous sentits.” (p. 17-18)

“La neologia, entesa com el procés de formació de mots nous, és, doncs, una noció indiscutible, un universal lingüístic. Però el neologisme com a resultat d'aquest procés sol ser una noció polèmica, perquè no es defineix a partir d'un concepte de novetat objectiu, sinó d'un sentiment de novetat (Rey, 1976). Gutiérrez (1998), per a explicar aquest fet, utilitza la metàfora del temps: «la condició de neologismo es, como la juventud, provisional».” (p. 18)

A partir d'aquí, recupera el concepte de neologisme de Rey:

“Alain Rey (1976), per exemple, considera que una unitat lèxica és neològica segons el paràmetre d'identificació del qual es parteix. Aquest autor estableix tres criteris de naturalesa diferent, que ens permeten establir conjunts de mots nous diferents: temporal, psicolingüístic i lexicogràfic. Així, si el criteri de selecció és temporal, considerarem neologisme qualsevol paraula que ha aparegut en un període recent; si el paràmetre és psicolingüístic, un neologisme serà aquella unitat lèxica que els parlants perceben com a nova; i, finalment, si el paràmetre és lexicogràfic, una unitat lèxica es pot considerar neològica si no es troba documentada en un corpus lexicogràfic determinat.” (p. 18)

I el critica:

“El problema que presenta, al nostre entendre, aquesta classificació i d’altres de semblants és que confonen el supòsit de definir el concepte de neologisme amb els criteris de detecció de neologismes (Cabré *et al.*, 2003)” (p. 18)

Per a, tot seguit, plantejar una necessitat de distinció entre:

“— d’una banda, que un neologisme és una «unitat lèxica nova», és a dir, una unitat lèxica «originada o ocorreguda fa poc», el *criteri temporal*, doncs, esmentat per Rey, no és un criteri de detecció de neologismes, sinó que és pròpiament el que els defineix, perquè és inherent a l’essència mateixa: la novetat; i

— de l’altra, que els criteris que tenim per detectar o identificar aquestes paraules noves són dos: un de *tangible*, que seria molt objectivable i inclouria el *criteri lexicogràfic* de què parla Rey, i un de *cognitiu*, molt més difícil d’objectivar i força coincident amb l’anomenat *criteri psicolingüístic* de Rey” (p. 18)

L’autora entra tot seguit en la neologia especialitzada (anomenada neonímia per Rondeau i neologia terminològica per altres autors), i indica les situacions prototípiques on es necessita, ja que “Els diferents contextos sociolingüístics en què tenen lloc l’una i l’altra motiven, i alhora influencien, la neologia que en deriva i també el procés en si.” (p. 19):

“a) Un especialista descobreix o inventa una nova entitat i vol referir-s’hi (la neologia acompanya la innovació científica o tecnològica).

b) Un traductor es troba un terme en un text origen per al qual no té cap equivalent o cap equivalent adequat (la neologia se submergeix en un procés de mediació lingüística i es concep condicionada pel terme d’una altra llengua al qual ha de ser equivalent)” (p. 19)

D’acord amb aquestes dues situacions, l’autora distingeix entre la neologia primària (o neologia d’especialista) i la neologia secundària (o neologia en la mediació), les defineix i les caracteritza, tot diferenciant-les.

I també fa una classificació de la neologia especialitzada, basada en el factor que la produeix: omplir un buit, distingir-se, respondre a nivells d’especialització diferents, defugir connotacions.

Finalment, explica la tasca dels traductors especialitzats i els recursos que tenen per a la creació de neologismes, fent un èmfasi especial en els neologismes semàntics.

